

Ба Шурои диссертатсионии 6D/КОА-079
назди Институтуи фалсафа, сиёсатшиносӣ
ва ҳуқуқи ба номи А.Баҳоваддинови
Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон
(734025, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 33)

ТАҚРИЗ

**ба автореферати диссертатсияи Зафарзода Нушофарин Зафар
дар мавзуи «Иштироки сиёсӣ ҳамчун воситаи муоширати ҳокимият
ва ҷомеа (дар мисоли Тоҷикистон)» барои дарёфти дараҷаи илмӣ
доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯи ихтисоси 6D050200 -
Сиёсатшиносӣ (6D050202 – Ниҳодҳо, равандро ва технологияи сиёсӣ)**

Иштироки сиёсӣ яке аз унсурҳои муҳими низоми демократӣ ва рушди устувори ҷомеа ба ҳисоб меравад. Он на танҳо имконият медиҳад, ки шаҳрвандон дар раванди қабули қарорҳои сиёсӣ сатҳ гузоранд, балки ҳамчунин ҳамчун воситаи муҳими муошират байни ҳокимият ва ҷомеа хизмат мекунад. Тавассути иштироки сиёсӣ давлат метавонад ниёзҳо, манфиатҳо ва андешаҳои аҳолиро дарк намояд, дар ҳоле ки шаҳрвандон имкони таъсир расонидан ба сиёсати давлатӣ ва идоракунии ҷамъиятиро пайдо мекунанд. Дар шароити ҷомеаи муосир, ки равандроҳои сиёсӣ ва иҷтимоӣ босуръат тағйир меёбанд, масъалаи муоширати самараноки байни ҳокимият ва ҷомеа аҳамияти махсус пайдо мекунад. Иштироки фаъолонаи шаҳрвандон дар интиҳобот, фаъолияти ҳизбҳои сиёсӣ, ташкилотҳои ҷамъиятӣ, муҳокимаҳои оммавӣ ва дигар шаклҳои фаъолият имкон медиҳад, ки робитаи мутақобила байни давлат ва ҷомеа мустаҳкам гардад. Аз ин рӯ, автореферати диссертатсияи Зафарзода Нушофарин Зафар дар мавзуи «Иштироки сиёсӣ ҳамчун воситаи муоширати ҳокимият ва ҷомеа (дар мисоли Тоҷикистон)» барои таҳқиқи иштироки сиёсӣ ҳамчун воситаи муоширати ҳокимият ва ҷомеа барои дарки механизми ҳамкорӣ, эътимод ва ҳамдигарфаҳмӣ байни онҳо аҳамияти назаррас дорад. Омӯзиши ин масъала имкон медиҳад, ки роҳҳои баланд бардоштани сатҳи иштироки шаҳрвандон дар ҳаёти сиёсӣ ва тақмили равандроҳои идоракунии давлатӣ муайян карда шаванд.

Дар автореферати диссертатсия баррасии моҳият, шаклҳо ва нақши иштироки сиёсӣ дар таҳкими робитаи байни ҳокимият ва ҷомеа яке аз вазифаҳои муҳими таҳқиқоти илмҳои сиёсӣ ба ҳисоб меравад.

Мубрамияти масъалаи таҳқиқшаванда ҳамчунин бо тағйирпазир гардидани низоми арзишҳои сиёсии ҷомеа шарҳ дода мешавад. Дар шароити муосир равандҳои густаришбандаи ҷаҳонишавӣ таъсири сиёсӣ, арзишӣ, идеологӣ ва маънавиро ба ҷомеа бештар намуда, дар ин замина ба ташаккули шаклҳои нави тафаккури сиёсӣ мусоидат менамоянд. Ҳамзамон, паҳн гардидани арзишҳо ва унсурҳои фарҳанги сиёсии бегона метавонад ба афзоиши падидаи абсентеизм (бетафовутӣ нисбат ба ҳаёти сиёсӣ) замина фароҳам оварад. Дар чунин шароит эҳтимол дорад сатҳи иштироки сиёсии субъектони сиёсат коҳиш ёбад. Аз ин лиҳоз, омӯзиши ҳамаҷонибаи омилҳо, шароит ва роҳҳои пешгирии чунин равандҳо аз нигоҳи илмӣ аҳамияти махсус касб менамояд.

Мақсади таҳқиқот - омӯзиши моҳият ва хусусиятҳои иштироки сиёсӣ, таҳлили омилҳои таъсиррасон ба ташаккули он ва муайян намудани нақши иштироки сиёсӣ ҳамчун воситаи муоширати ҳокимият ва ҷомеа мебошад. Вазифаҳои таҳқиқот аз омӯзиши асосҳои назариявии иштироки сиёсӣ, таҳлили ҷанбаҳои сохторию функционалии он, муайян намудани хусусиятҳои иштироки сиёсии субъектони сиёсат дар давраи аввали соҳибистиклолии Тоҷикистон, баррасии иштироки сиёсӣ ҳамчун нишондиҳандаи муҳими демократия, таҳлили шаклҳои иштироки ҷавонон дар ҳаёти сиёсӣ ва инчунин арзёбии таъсири равандҳои ҷаҳонишавӣ ва рақамикунонӣ ба сатҳи иштироки сиёсӣ иборат мебошанд.

Боби якуми диссертатсия - «Моҳияти иҷтимоию сиёсии иштироки сиёсӣ: ҷанбаҳои назариявӣю концептуалӣ ва сохторию функционалии он» аз ду зербоб иборат буда, ба баррасии асосҳои назариявӣ ва моҳияти иштироки сиёсӣ бахшида шудааст. Дар он оид ба масъалаи иштироки сиёсӣ ҳамчун категорияи илми сиёсӣ таҳлил гардида, робитаи он бо мафҳумҳои рафтори сиёсӣ, фаъолияти сиёсӣ ва

фарҳанги сиёсӣ баррасӣ мешавад. Қайд мегардад, ки иштироки сиёсӣ падидаи мураккаби иҷтимоӣ сиёсӣ буда, аз омилҳои гуногуни объективӣ ва субъективӣ вобаста аст. Ҳамчунин, дидгоҳҳои М. Баретто ва Б. Зани оид ба фарқияти байни «иштироки сиёсӣ» ва «иштироки шахрвандӣ» баррасӣ гардида, назарияи олимони амрикоӣ Б. Гинсберг, Т. Лоун ва М. Уиэр низ мавриди таҳлил қарор мегирад, ки онҳо иштироки сиёсиро ҳамчун шакли фаъолият барои таъсир расонидан ба ҳокимияти давлатӣ маънидод менамоянд.

Боби дуюми диссертатсия - «Хусусияти зохиршавии шаклҳои иштирок ва рафтори субъектҳои сиёсат дар шароити соҳибистиклолӣ» аз ду зербоб иборат буда, ба таҳлили иштироки шахрвандон дар равандҳои сиёсӣ дар давраи истиклолияти давлатӣ бахшида шудааст. Масъалаи иштироки сиёсӣ дар солҳои аввали соҳибистиклолӣ баррасӣ гардида, таъкид мешавад, ки яке аз сабабҳои асосии нофаҳмиҳои сиёсӣ номувофиқ будани сатҳи шуури сиёсии баъзе субъектҳои сиёсат ба воқеияти сиёсӣ буд. Дар чунин шароит таҳмили ғояҳо ва арзишҳои бегона метавонад суботи сиёсиро халалдор намояд ва оммаро ба амалҳои зиддиҷамъиятӣ таҳрик диҳад. Аз ин рӯ, баланд будани сатҳи огоҳии сиёсӣ барои интихоби дуруст ва амалисозии шаклҳои самараноки иштироки сиёсӣ аҳамияти муҳим дорад.

Боби сеюми диссертатсия - «Ҷаҳонишавӣ ва масъалаҳои тақмили шаклҳои иштироки сиёсӣ дар Тоҷикистони муосир» аз ду зербоб иборат буда, ба таҳлили таъсири равандҳои муосири ҷаҳонӣ ба иштироки сиёсӣ бахшида шудааст. Раванди рақамикунонӣ ва таъсири он ба сатҳи иштироки сиёсӣ таъкид мегардад, ки ҷаҳонишавӣ ва рушди ҷомеаи иттилоотӣ ба шакл ва сатҳи иштироки сиёсии шахрвандон таъсири назаррас мерасонанд. Шароити ташаккул ва татбиқи сиёсати иттилоотӣ, инчунин танзими муносибатҳои иҷтимоӣ вобаста ба истифодаи технологияҳои иттилоотӣ коммуникатсионӣ аҳамияти муҳим касб менамояд. Таҷрибаи кишварҳои гуногун нишон медиҳад, ки шабакаҳои иҷтимоӣ

метавонанд ба фаългардии омма ва ташаккули шаклҳои гуногуни иштироки сиёсӣ, аз ҷумла иштироки ғайриконвенционалӣ, таъсир расонанд.

Хулосаҳои назариявии таҳқиқот бо маълумоти таҷрибавӣ тасдиқ гардида, аҳамияти амалии онро таъкият медиҳанд. Маводи таҳқиқот ба таври мантиқӣ баён шуда, ба мақсад ва вазифаҳои тадқиқот мувофиқат мекунанд. Автореферат мазмунӣ асосии диссертатсияро пурра инъикос намуда, ба талаботи корҳои илмӣ ин сатҳ ҷавобгӯ мебошад. Дар маҷмӯъ, рисола таҳқиқоти мустақили илмӣ буда, дорой арзиши назариявӣ ва амалӣ мебошад. Натиҷаҳои асосии он дар 9 мақолаи илмӣ, аз ҷумла 4 маводи конференсияи илмӣ-амалӣ нашр гардидаанд.

Хулоса, автореферати диссертатсияи Зафарзода Нушофарин Зафар дар мавзӯи «Иштироки сиёсӣ ҳамчун воситаи муоширати ҳокимият ва ҷомеа (дар мисоли Тоҷикистон)» барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯйи ихтисоси 6D050200 - Сиёсатшиносӣ (6D050202 – Ниҳодҳо, равандроҳо ва технологияи сиёсӣ) сазовор мебошад.

Муқарризи расмӣ, доктори илмҳои сиёсӣ,
мудири кафедраи сиёсатшиносии
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон

Муродова Н.С.

734025, ҚТ, ш. Душанбе, х. Рӯдакӣ, 17.

Элек.поч.: munisu71@mail.ru Тел.: +992939411700

Имзои Н.С. Муродоваро тасдиқ мекунам.
Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон

Шодихонзода Э.Ш.

14 марти соли 2026.